

26 Οκτωβρίου 2012
Αριθμ. Πρωτ.: 146252/37894/2012

Πληροφορίες: Ειρήνη Κυριακάκη, Ευτύχης Φυτράκης

Κύριο *Μαρίνο Σκανδάμη*
Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής
Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρ. Δικαιωμάτων
Μεσογείων - 96, 115 27 Αθήνα

Θέμα: Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού «Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

Αξιότιμε κύριε Γενικέ,

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003, εξετάζει αναφορά κρατουμένων στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού σχετικά με τις συνθήκες περίθαλψης και διαβίωσής του.

Για τη διερεύνηση της αναφορά πραγματοποιήθηκε επίσκεψη-αυτοψία στο Ν.Κ.Κ. από κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη. Η σχετική έκθεση με τα ευρήματα, τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις της Αρχής σας αποστέλλεται συνημμένα και ελπίζουμε να είναι δυνατή η αξιοποίησή της στο πλαίσιο της σωφρονιστικής πολιτικής του Υπουργείου σας αλλά και για την τυχόν λήψη άμεσων βελτιωτικών μέτρων.

Κατόπιν των ανωτέρω σας παρακαλούμε να μας ενημερώσετε για τις απόψεις σας επί του θέματος και τις τυχόν ενέργειες στις οποίες προτίθεστε να προβείτε.

Με την ευκαιρία αποστολής αυτού του υλικού, θα θέλαμε να σας διαβεβαιώσουμε ότι η Αρχή θα βρίσκεται στη διάθεσή σας για κάθε πιθανή συνεργασία.

Με εκτίμηση,

Βασίλης Καρύδης Ιωάννης Σακέλλης

Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη

Συνημμένα:

1. Έκθεση Αυτοψίας στο Ν.Κ.Κ.

Κοινοποίηση:

1. Υπουργείο Υγείας
Γενική Διεύθυνση Υπηρεσιών Υγείας
Αριστοτέλους – 17, 104 33 Αθήνα
2. Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού "Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ"
Τέρμα Γ. Νικηφορίδη ΤΚ 18 110 ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΑΥΤΟΨΙΑΣ
ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ «Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»
την 8^η Φεβρουαρίου 2012

I. Εισαγωγικά

Στο Συνήγορο του Πολίτη υποβλήθηκε ομαδική αναφορά ομαδικής είκοσι οκτώ (28) οροθετικών ατόμων που κρατούνται στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού «Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ» (εφεξής: Ν.Κ.Κ.), σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και νοσηλείας τους (υπ' αρ. πρωτ. 28562/24.10.2011/30328/9.11.2011). Για τη διερεύνηση της αναφοράς κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη, αποτελούμενο από τον Βοηθό Συνήγορο Ιωάννη Σακέλλη, και τους ειδικούς επιστήμονες Ειρήνη Κυριακάκη και Ευύχιο Φυτράκη, πραγματοποίησε στις 8.2.2012 επίσκεψη-αυτοψία στους χώρους του Νοσοκομείου, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 5 του Νόμου 3094/2003 . Η αυτοψία διενεργήθηκε και με βάση το άρ. 52 § 7 Σωφρονιστικού Κώδικα (που προστέθηκε με το άρ. 20 § 2 ν. 3772/2009 ΦΕΚ Α-112/10.7.2009) σύμφωνα με το οποίο *«τα καταστήματα κράτησης επιτρέπεται να επισκέπτεται, μετά από προηγούμενη ενημέρωση του διευθυντή του καταστήματος κράτησης, η Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για το σωφρονιστικό σύστημα και ο Συνήγορος του Πολίτη»*. Σημειώνεται ότι είχε προηγηθεί τηλεομοιοτυπική ενημέρωση της Διευθύντριας του καταστήματος για την επίσκεψη του Συνηγόρου του Πολίτη.

II. Διαδικασία έρευνας

Περί την 10η πρωινή της 8ης Φεβρουαρίου 2012, το κλιμάκιο της Αρχής μετέβη στους χώρους του Ν.Κ.Κ., όπου αρχικά είχε συνάντηση με την Διευθύντρια κα ****. Στη συνάντηση συνέδραμαν ο αρχιφύλακας (κ. ****) και ο ιατρός-παθολόγος του καταστήματος (κ. ****). Τα στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής συζήτησαν διεξοδικά με τους ανωτέρω τα ζητήματα υποδομής του καταστήματος, δυναμικότητας, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης καθώς και τα ειδικότερα ζητήματα που απασχολούν τους οροθετικούς κρατουμένους. Στη συνέχεια επισκέφθηκαν όλους τους χώρους του Νοσοκομείου (διαδρόμους, θαλάμους, ιατρεία και κελιά απομόνωσης, μαγειρεία) και συνομίλησαν με πολλούς κρατουμένους. Σε όλη τη διάρκεια της περιήγησης στους χώρους του νοσοκομείου το κλιμάκιο του ΣτΠ συνοδευόταν από μέλη του προσωπικού του Καταστήματος, τα οποία επέδειξαν συνεργασιμότητα.

III. Νομικό καθεστώς του Νοσοκομείου κρατουμένων

Το Ν.Κ.Κ. ιδρύθηκε με το ΝΔ 1113/1949 (ΦΕΚ Α 235). Σύμφωνα με το Άρθρον 1 Ν. 1113/1949 «Ίδρυση Νοσοκομείου Κρατουμένων» το νοσοκομείο ιδρύθηκε *«Δια τους*

έχοντας ανάγκη νοσοκομειακής περιθάλψεως κρατούμενους των φυλακών και τους ανήλικους των Αναμορφωτικών Καταστημάτων ιδρύεται εν Αθήναις "Νοσοκομείον κρατουμένων" υπαγόμενον εις το Υπουργείον Δικαιοσύνης» (§ 1). Σύμφωνα με την § 2 στο νοσοκομείο προβλέπεται η λειτουργία δύο κλινικών α) παθολογικής και β) χειρουργικής, δυο εργαστηρίων α) ακτινολογικού και β) μικροβιολογικού και τεσσάρων Ιατρείων: α) οφθαλμολογικού, β) ωτορινολαρυγγολογικού, γ) οδοντιατρικού, δ) δερματολογικού – αφροδισιολογικού και ενός φαρμακείου. Το Ν.Κ.Κ. είναι, εκτός από το Ψυχιατρείο Κρατουμένων, η μοναδική οργανωμένη νοσηλευτική δομή στο πλαίσιο του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος και δέχεται ασθενείς από ένα πληθυσμό περίπου 12 χιλ. κρατουμένων με υψηλή νοσηρότητα.

Με το άρθρο 13 § 1 Ν. 3772/2009 προβλέφθηκε η ένταξη του Ν.Κ.Κ. στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.) και η συνακόλουθη υπαγωγή του στις διατάξεις του Ν. 1397/1983 (ΦΕΚ Α 143), όσον αφορά τη στελέχωση με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, την υγειονομική οργάνωση και την υλικοτεχνική υγειονομική υποδομή και τον αντίστοιχο εξοπλισμό. Ορίστηκε εξάλλου (§ 2) ότι με Διάταγμα καθορίζονται η διάρθρωση και ο τρόπος λειτουργίας των ανωτέρω Θεραπευτικών Καταστημάτων, τα θέματα εντάξεως και της υπηρεσιακής και μισθολογικής κατάστασης του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια ενώ με υπουργική απόφαση εγκρίνονται οι εσωτερικοί κανονισμοί λειτουργίας των ως άνω Καταστημάτων. Ωστόσο, παρά την παραπάνω πρόβλεψη, η ένταξη του νοσοκομείου κρατουμένων στο Ε.Σ.Υ. δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη, διότι εκκρεμεί η έκδοση των ως άνω εκτελεστικών κανονιστικών πράξεων.

IV. Υποδομές

Το Ν.Κ.Κ. στεγάζεται σε δύο παλαιά κτίρια που εντάσσονται στο συγκρότημα φυλακών Κορυδαλλού και γειτνιάζει με το Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού (κοινή εξωτερική είσοδο). Το ένα κτίριο χρησιμοποιείται για την διαμονή των κρατουμένων και τις ιατρικές υπηρεσίες ενώ στο άλλο φιλοξενούνται οι διοικητικές υπηρεσίες, τα μαγειρεία κ.λπ. Το Νοσοκομείο διαθέτει χώρο προαυλισμού, χωρίς ειδικές διαμορφώσεις ή υποδομές ψυχαγωγίας, άθλησης ή ελεύθερου χρόνου.

Το κτίριο των κρατουμένων αναπτύσσεται σε ένα ισόγειο όροφο και σε δύο συνολικά ορόφους και διαθέτει δυναμικότητα νοσηλείας 60 ατόμων. Οι κλίνες των κρατουμένων είναι σχεδόν ενωμένες μεταξύ τους ώστε δεν απομένει ικανός ελεύθερος χώρος ανάμεσά τους. Στο ισόγειο υπάρχει ειδικός ανεξάρτητος χώρος απομόνωσης με κελιά, όπου παραμένουν κρατούμενοι για έκτιση πειθαρχικής ποινής, λόγω ανηλικότητας ή, τέλος, για λόγους προστασίας της ασφάλειάς τους. Σε κελιά απομόνωσης κρατούνται και επτά ασθενείς με μεταδοτικά νοσήματα (ενεργή φυματίωση), αν και ο χώρος αυτός δεν διαθέτει ξεχωριστό – μικρό- προαύλιο προς χρήση των κρατουμένων.

Στον πρώτο όροφο κρατούνται «βαριά» περιστατικά, όπως ασθενείς μετά από εγκεφαλικό επεισόδιο ή με άνοια, οι οποίοι δεν είναι αυτοεξυπηρετούμενοι, δεν μπορούν να παραμείνουν σε κοινή φυλακή ούτε «επιδέχονται σωφρονισμού». Επίσης, στον πρώτο όροφο διαμένει ένας καρκινοπαθής τελικού σταδίου και ένας νεφροπαθής που υποβάλλεται σε τακτική αιμοκάθαρση, εκτίοντας ποινή φυλάκισης 40 ημερών, λόγω οδήγησης οχήματος άνευ σχετικής αδειάς.

Στον δεύτερο όροφο κρατούνται, σε διαφορετικές πτέρυγες, αφενός μεν πάσχοντες από φυματίωση και αφετέρου δε οι οροθετικοί κρατούμενοι. Στην πτέρυγα που κρατούνται οι οροθετικοί, υπάρχει χώρος με πλυντήρια για πλύσιμο ρούχων και χώρος για Παρασκευή γευμάτων. Το ζεστό νερό είναι διαθέσιμο από 18.30 έως 22.00 το βράδυ.

Στο μέσον κάθε ορόφου υπάρχουν χώροι υγιεινής (4 τουαλέτες και 4 ντουζιέρες/μπάνια) σε ανεκτή κατάσταση, πλην των ευρισκομένων στον 2^ο όροφο που είχαν τεθεί εκτός λειτουργίας.

V. Ανθρώπινο δυναμικό

α. Προσωπικό

Στο Ν.Κ.Κ. υπηρετούν συνολικά 51 υπάλληλοι, εκ των οποίων 12 ανήκουν στο διοικητικό ή επιστημονικό προσωπικό και 39 στο φυλακτικό. Το νοσοκομείο εξυπηρετείται από μόνιμο ή κατ' επίσκεψη ιατρικό προσωπικό καθώς και νοσηλευτικό προσωπικό. Ειδικότερα υπηρετούν μόνιμα 2 παθολόγοι (προβλέπονται 6), 1 χειρουργός, 2 μικροβιολόγοι, 1 οδοντίατρος. Υπηρεσίες προσφέρουν, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν, μία έως δύο φορές την εβδομάδα εξωτερικοί ιατροί κατ' επίσκεψη (καρδιολόγος, πνευμονολόγος, νευρολόγος, Ω.Ρ.Λ., οφθαλμίατρος, δερματολόγος, ορθοπεδικός, ψυχίατρος). Υπάρχει ακτινολογικό εργαστήριο το οποίο καλύπτει και τις ανάγκες του καταστήματος κράτησης Κορυδαλλού. Το εργαστήριο στελεχώνεται από έναν ιατρό και δύο βοηθούς ακτινολόγου.

Το νοσηλευτικό προσωπικό αποτελείται από 13 άτομα (4 νοσηλεύτες Τ.Ε., 9 βοηθοί νοσοκόμοι). Στην πρωινή βάρδια υπηρετούν 3 νοσηλεύτες προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες 160 ασθενών, παρακολουθώντας ιδίως τη λήψη αντιφυματικών και ψυχιατρικών φαρμάκων. Την απογευματινή βάρδια καλύπτει ένας νοσηλευτής. Στη βραδινή βάρδια, μετά τις επτά, για όλο το νοσοκομείο υπηρετεί ένας εφημερεύων ιατρός, ένας νοσηλευτής και τρεις φύλακες. Το νοσοκομείο, λόγω του μικρού, τουλάχιστον σε σχέση με τον αριθμό των κρατούμενων, αριθμού νοσηλευτών που υπηρετούν σε αυτό, αδυνατεί, αν και διαθέτει την υποδομή, να νοσηλεύσει ακόμα και σχετικά ελαφριά περιστατικά, όπως πχ. ελαφριά πνευμονία.

β. Ασθενείς - Κρατούμενοι

Κατά την επίσκεψη, στο Νοσοκομείο φιλοξενούνται 160 άτομα εκ των οποίων 75 ήταν «κοινοί» ασθενείς (παθολογικά, καρδιολογικά, ορθοπεδικά, ουρολογικά περιστατικά). Ταυτόχρονα στο Ν.Κ.Κ. παραμένουν 51 οροθετικοί κρατούμενοι, σε ξεχωριστό χώρο ο οποίος προοριζόταν για 35. Έως τον Αύγουστο του 2011 κρατούνταν 16-28 οροθετικοί, ενώ

ακολούθησε μεγάλη αύξηση στην προσέλευση ασθενών κρατουμένων οροθετικών. Μεταξύ των οροθετικών βρίσκονται και δύο ανήλικοι οι οποίοι κρατούνται σε κελιά απομόνωσης για την προστασία τους, χωρίς να τους εξασφαλίζεται η δυνατότητα παρακολούθησης σχολείου.

Παράλληλα στο Ν.Κ.Κ. παραμένουν σταθερά κρατούμενοι με αναπηρία και αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης, ώστε να έχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και άμεση πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Επίσης, στο Νοσοκομείο κρατούνται, σε κελιά απομόνωσης, πάσχοντες από μεταδοτικές νόσους, όπως επτά ασθενείς με ενεργόφυματίωση.

Οι οροθετικοί παραμένουν σε διαφορετικές πτέρυγες από τους πάσχοντες από φυματίωση στον δεύτερο όροφο, λόγω του τρόπου μετάδοσης της φυματίωσης. Ωστόσο, αν και ο προαυλισμός έχει καθοριστεί σε διαφορετικές ώρες η κοινή χρήση των ανελκυστήρων, επισημάνθηκε από τους κρατούμενους και από το σωφρονιστικό προσωπικό, ως πιθανή πηγή κινδύνων μετάδοσης της φυματίωσης.

Από τους νοσηλευόμενους-κρατούμενους 45 είναι αλλοδαποί, ανήκοντες σε 21 διαφορετικές εθνικότητες. Αναφέρθηκε ως δυσχερής η επικοινωνία με ορισμένους απ' αυτούς, η οποία εν τέλει διευκολύνεται μέσω άλλων κρατουμένων που κατανοούν και την αλλοδαπή και την ελληνική γλώσσα.

VI. Διαπιστώσεις

α. Ο μεγάλος αριθμός κρατουμένων σε σχέση με τις υφιστάμενες υποδομές αποτελεί το σημαντικότερο ζήτημα/πρόβλημα που εμφανίζεται στο Ν.Κ.Κ. Αν και οι θάλαμοι είναι ευρύχωροι, λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των οροθετικών, που παραμένουν μόνιμα στο Ν.Κ.Κ., η κατάσταση σε αυτούς είναι ασφυκτική και οι συνθήκες διαβίωσης δυσβάστακτες και επιβλαβείς για την υγεία των κρατουμένων. Συνολικά τα κελιά των κρατουμένων είναι απολύτως ανεπαρκή για το συγκεκριμένο αριθμό κρατουμένων και η αναλογία χώρου και αριθμού κρατουμένων δεν είναι ικανοποιητική. Έτσι δεν τηρούνται οι όροι χωρητικότητας του νόμου (6 m² ανά άτομο, άρθρο 21 § 2, 4 Σ.Κ.). Επιπλέον, ο αναγκαστικός διαρκής συγχρωτισμός ατόμων που, πέρας της οροθετικότητας πάσχουν και από άλλα νοσήματα, όπως άσθμα, αφροδίσια, ψωρίαση, μη διαπιστωμένη φυματίωση δημιουργεί κινδύνους μετάδοσης αυτών των νοσημάτων ενώ δυσχεράνει και την εν γένει πορεία νοσηλεία των ασθενών.

β. Η συνολική ποιότητα και η γενική κατάσταση των υποδομών είναι μη ικανοποιητική, ιδίως λόγω της παλαιότητάς τους: φθαρμένες πόρτες, οσμές, κρεβάτια με σκουριές, στρώματα χωρίς κρεβάτι, σπασμένα τζάμια κ.λπ. Επιπλέον, τα στρώματα είναι βρώμικα και φέρουν λεκέδες από εμετό, αίμα, ούρα κλπ. Δεν πλένονται ούτε ανανεώνονται τακτικά, παρά μόνο αερίζονται, ενίοτε στο προαύλιο και εκτίθενται στις ακαθαρσίες των ζώων.

γ. Η σίτιση αποτέλεσε ένα από τα ζητήματα των αναφορών των κρατουμένων προς τον Συνήγορο του Πολίτη αλλά και αντικείμενο παραπόνων στο κλιμάκιο της Αρχής, τόσο ως προς την ποιότητα όσο και ως προς την επάρκεια (πρβλ. άρθρο 32 Σ.Κ.), ενώ δε

λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές διατροφικές ανάγκες των οροθετικών. Όσο και αν το φαγητό ενδεχομένως δεν πληροί υψηλές απαιτήσεις ποιότητας και γεύσης, δεν επιβεβαιώνεται η ακαταλληλότητά του ως προς την ποιότητα και την ποσότητα. Παρουσιάστηκε στο κλιμάκιο της Αρχής ο δίσκος με το μεσημεριανό εκείνης της ημέρας, που τουλάχιστον οπτικά ήταν ικανοποιητικός σε ποσότητα και ποικιλία. Επιπλέον το πρόγραμμα συσσιτίου που επιδείχθηκε περιλαμβάνει ως μεσημεριανό δύο φορές την εβδομάδα όσπρια, τρεις φορές την εβδομάδα κρέας, μία φορά ζυμαρικά, ομελέτα και ψάρι. Λαχανικά υπάρχουν καθημερινά σε ωμή ή μαγειρεμένη/βραστή μορφή, ενώ φρούτο περίπου τρεις φορές την εβδομάδα. Εξάλλου, στ 2^ο όροφο υπάρχει χώρος για προετοιμασία φαγητού από τους ίδιους του κρατουμένους, χωρίς ωστόσο αυτή η δυνατότητα να υποκαθιστά την υποχρέωση σίτισης που έχει το κράτος προς όλους τους κρατούμενους. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι απουσιάζει η δυνατότητα στους κρατουμένους να γευματίσουν σε κατάλληλο χώρο (π.χ. τραπεζαρία) ή έστω με τα απαραίτητα έπιπλα (τραπέζι, καρέκλα).

δ. Αν και το Ν.Κ.Κ. λειτουργεί ως «ανοικτή» φυλακή, δηλαδή οι κρατούμενοι δεν περιορίζονται στα κελιά-θαλάμους τους, δεν λαμβάνεται καμία μέριμνα για την **απασχόληση-επαγγελματική κατάρτιση, ψυχαγωγία και άθλησή** τους, αφού δεν διατίθεται κανένας χώρος γι' αυτούς τους σκοπούς. Σε έναν χώρο που προοριζόταν να χρησιμοποιηθεί ως γυμναστήριο, έχουν τοποθετηθεί διπλά κρεβάτια για νέους κρατούμενους που συνεχώς αυξάνονται. Ο νόμος ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή σε εν γένει ψυχαγωγικά προγράμματα ως μορφή δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου που συνεκτιμάται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων (άρθρο 38 Σ.Κ.). Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει κατ' επανάληψη την ιδιαίτερη ειδικοπροληπτική βαρύτητα της εμπέδωσης και περαιτέρω ανάπτυξης προγραμμάτων εκπαίδευσης και απασχόλησης στο πνεύμα των τεθειμένων διατάξεων που ευνοούν την επανένταξη μέσω αυτών (άρθρα 35, 40 κ.επ., 46 Σ.Κ.). Επιπλέον, το Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού δεν διαθέτει **βιβλιοθήκη**, παρόλο που κατηγορίες, όπως οι οροθετικοί, διαβιούν σε αυτό για μεγάλα χρονικά διαστήματα, εκτίοντας κατ' ουσίαν την ποινή τους. Σημειώνεται ότι η οργάνωση βιβλιοθήκης προβλέπεται υποχρεωτικά (άρθρο 21 παρ. 6 ΣΚ), ενώ ενθαρρύνεται και η δημιουργία της υπό δανειστική μορφή (άρθρο 37 παρ. 4 ΣΚ) αφού συνιστάται και ειδικοπροληπτικά.

ε. Βασική αιχμή της αναφοράς αποτελούσαν διαλαμβανόμενες αρρυθμίες στη χορήγηση της **αντιρετροϊκής αγωγής** στους οροθετικούς κρατούμενους. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι διακόπτονται οι θεραπείες για μεγάλα διαστήματα λόγω έλλειψης κονδυλίων, παρόλο που η λήψη τους πρέπει να γίνεται αδιαλείπτως, με συνέπεια να ακυρώνονται τα αποτελέσματά τους. Από τη συζήτηση με τους ιατρούς και τη διοίκηση δηλώθηκε ότι παρά τις προσπάθειες που γίνονται για τον ακριβή προγραμματισμό στη χορήγηση των αντιρετροϊκών θεραπειών, η αύξηση του αριθμού των οροθετικών που έχουν ανάγκη θεραπείας σε συνδυασμό με την έλλειψη ανοιχτού κονδυλίου για τα φάρμακα, έχει ως συνέπεια να παρουσιάζονται καθυστερήσεις. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι κατά την χρονική περίοδο της επίσκεψης από τους 51 οροθετικούς οι 18 λαμβάνουν αγωγή και πέντε

θα έπρεπε να λάβουν, ενώ αναμενόταν η έγκριση από το Υπουργείο Υγείας για τα απαιτούμενα ποσά. Συμπληρωματικά, επισημάνθηκε ότι κάθε νέο περιστατικό δηλώνεται στο ΚΕΕΛΠΝΟ και εντάσσεται σε μία από τις Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων, ώστε όταν αποφυλακιστούν οι οροθετικοί να μπορούν να συνεχίσουν το πρόγραμμα θεραπείας τους. Οι υπόλοιποι δεν παίρνουν θεραπεία, αλλά παρακολουθούνται ώστε να επανεκτιμηθεί η τυχόν ανάγκη χορήγησης θεραπείας.

Ως πρόβλημα εντοπίστηκε ότι το **μικροβιολογικό εργαστήριο** του Νοσοκομείου δεν έχει υποδομή και ιατροτεχνολογικό εξοπλισμό για τη διενέργεια εξειδικευμένων μικροβιολογικών εξετάσεων, παρόλο που αν ήταν δυνατή, θα ήταν πιο γρήγορη η διαχείριση των περιστατικών. Όποιες μικροβιολογικές εξετάσεις δεν μπορούν να γίνουν στο νοσοκομείο, διενεργούνται σε άλλα νοσοκομεία. Αναφέρθηκε επίσης ότι δεν υπάρχουν αρκετά αντιδραστήρια, για να καλυφθούν οι ανάγκες σε μικροβιολογικές εξετάσεις και των κρατουμένων του Ν.Κ.Κ., του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού και του Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλού.

Περαιτέρω αναφέρθηκε από τους κρατουμένους ότι οι ιατροί και νοσηλευτές δεν **επισκέπτονται τους ασθενείς** στους θαλάμους, ούτε καν σε επείγουσες καταστάσεις, π.χ. επιληπτικές κρίσεις. Αντιθέτως, οι οροθετικοί, ακόμη και όταν έχουν πυρετό, πρέπει να αναζητήσουν το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό στα ιατρεία, για να τύχουν της όποιας περίθαλψης. Τη δε θεραπεία τους, τη λαμβάνουν στα κάγκελα της πτέρυγας. Από τη διοίκηση εξηγήθηκε ότι οι ιατροί και νοσηλευτές δεν προσεγγίζουν τους θαλάμους για λόγους ασφαλείας.

Εξάλλου, η υγειονομική περίθαλψη συχνά συγκρούεται ή και ακυρώνεται από τη χαμηλή ποιότητα των υποδομών και των λοιπών περιορισμών ή την **ανεπάρκεια των μέσων και του ειδικού (ιατρικού – νοσηλευτικού) προσωπικού**. Σημειώνεται, χαρακτηριστικά, ότι δεν υφίσταται κάλυψη των κρατουμένων από μόνιμο ψυχίατρο, αν και κάτι τέτοιο θα ενδείκνυτο, λόγω του υψηλού αριθμού κρατουμένων με προβλήματα εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες αλλά και της ψυχικής επιβάρυνσης που προκαλεί η φορεία με τον ιό του HIV. Επιπλέον, το νοσοκομείο διαθέτει ιατρό-νεφρολόγο, του οποίου η σύμβαση δεν θα ανανεωθεί, παρόλο που υπάρχουν πέντε νεφροπαθείς κρατούμενοι.

ζ. Στο πεδίο των **δικαιωμάτων των ασθενών** διαπιστώθηκαν παρεκκλίσεις από την προστασία του ιατρικού απορρήτου, το οποίο κατοχυρώνεται για όλους τους ασθενείς στο άρθρο 13 Ν. 3418/2005 και το οποίο οφείλει να διαφυλάσσεται εξίσου και για τους κρατουμένους (Σύσταση R (93) 6, I.C.13). Πέρα από την σχετική δεοντολογική υποχρέωση, η παροχή της σχετικής πληροφόρησης παρέχεται με φειδώ και απολύτως δικαιούμενα πρόσωπα και για την ίδια την προστασία του μη ιατρικού προσωπικού, διότι ενδεχομένως να δημιουργήσει μία εσφαλμένη αίσθηση ασφάλειας και να οδηγήσει στη χαλάρωση των προφυλάξεων που θα πρέπει να λαμβάνονται ούτως ή άλλως ανεξαρτήτως του αν είναι φορείς ή όχι. Βέβαια, ήδη η τοποθέτηση των κρατουμένων σε συγκεκριμένη πτέρυγα υποδεικνύει την κατάσταση της υγείας τους και καθιστά την οροθετικότητα γνωστή ακόμη και στο μη ιατρικό προσωπικό.

Επίσης, οι ιατρικοί φάκελοι οροθετικών που εξετάστηκαν δειγματοληπτικά από το κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη διαπιστώθηκε ότι είχαν καταχωρήσεις, οι οποίες όμως απείχαν σημαντικά από τον βαθμό τάξης, πληρότητας και ακρίβειας που επιτάσσει ο Κ.Ι.Δ. (άρθρ. 14 § 2 Ν. 3418/2005) και δεν επιτρέπουν την πλήρη παρακολούθηση του ιατρικού ιστορικού των νοσηλευομένων. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα ο ασθενής να μην μπορεί να ασκήσει πλήρως και αποτελεσματικά το αντίστοιχο δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό του φάκελο (άρθρ. 14 § 8 Ν. 3418/2005).

VII. Συμπέρασμα

Το Ν.Κ.Κ. λειτουργεί σε ένα απολύτως ασαφές πλαίσιο επιτελώντας διαφορετικές μεταξύ τους λειτουργίες, χωρίς ξεκάθαρο προσανατολισμό. Ενώ κυριαρχούν τα φυλακτικά στοιχεία, ενυπάρχουν παράλληλα υποβαθμισμένες λειτουργίες πρόνοιας, περίθαλψης και απλής διαμονής για άτομα (κρατούμενους) με επιβαρυσμένη ψυχοσωματική κατάσταση. Ωστόσο τα άτομα αυτά δεν χρήζουν απαραίτητα νοσηλείας ούτε όλα επιδέχονται θεραπείας.

Το Ν.Κ.Κ. αποτελεί μόνο κατ' όνομα νοσοκομειακή μονάδα, αφού αφενός απουσιάζουν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν μια ολοκληρωμένη μονάδα παροχής νοσηλείας, αφετέρου κυριαρχούν τα στοιχεία που προσιδιάζουν σε μια φυλακή. Το Ν.Κ.Κ. όπως λειτουργεί σήμερα δεν είναι πια μια νοσηλευτική μονάδα, δεν απευθύνεται σε ασθενείς που χρήζουν νοσηλείας αλλά έχει μετατραπεί σε μια «ειδική» φυλακή για μόνιμη κράτηση «ανήμπορων» ανθρώπων, οι οποίοι δεν χρήζουν απαραίτητα νοσηλείας ούτε και αναμένεται κάποιο θεραπευτικό αποτέλεσμα. Με τη σημερινή κατάσταση και λειτουργία του το ΝΚΚ εξασφαλίζονται Συνθήκες αναντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Το ζήτημα της ποιότητας των υποδομών είναι σημαντικό τόσο εν όψει της σαφούς, προγραμματικού χαρακτήρα, διάταξης της σωφρονιστικής μας νομοθεσίας, ότι οι κρατούμενοι δεν υποβάλλονται σε στερήσεις δικαιωμάτων άλλων πλην αυτού στην προσωπική τους ελευθερία (άρθρο 7 Σ.Κ.), όσο και εν όψει της υποχρέωσης της Διεύθυνσης του Καταστήματος να διατηρεί σε καλή λειτουργία τις εγκαταστάσεις του (άρθρο 25 § 1 Σ.Κ.).

Οι οροθετικοί δεν έχουν θέση στο νοσοκομείο, δεν νοσηλεύονται και δεν νοσοούν. Αν και δεν είναι ασθενείς που χρήζουν νοσοκομειακής περίθαλψης, επιλέχθηκε η παραμονή τους στο νοσοκομείο κρατούμενων, προκειμένου να έχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και αμεσότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Όμως, λόγω της αύξησης του αριθμού τους έχουν επιδεινωθεί οι συνθήκες διαβίωσης, ενώ επίσης παρατηρούνται προβλήματα και στην περίθαλψή τους. Τούτο σημαίνει ότι από τη μία δεν επιτυγχάνεται ο σκοπός για τον οποίον οι οροθετικοί κρατούμενοι έχουν οδηγηθεί στο Ν.Κ.Κ. Από την άλλη, στερούνται βασικών δικαιωμάτων που θα έπρεπε να απολαμβάνουν οι κρατούμενοι, ανεξαρτήτως οροθετικότητας, κατά την παραμονή τους στο σωφρονιστικό κατάστημα, όπως άθληση,

επαγγελματική κατάρτιση, σχολείο οι ανήλικοι, ψυχαγωγία, εργασία, και να μην επωφελούνται της όποιας κοινωνικής επαφής και των συνθηκών κοινωνικοποίησης που επιτρέπει η φυλακή. Τέλος, η συγκέντρωση των οροθετικών σε μία πτέρυγα σε συνδυασμό με τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό τους έχει δημιουργήσει συνθήκες γκετοποίησης και ενισχύει τον στιγματισμό τους. Γίνεται γενικά δεκτό ότι η απομόνωση ενός κρατούμενου λόγω λοιμώδους νοσήματος επιτρέπεται μόνο αν αντίστοιχο μέτρο θα λαμβανόταν για τον ίδιο λόγο και εκτός φυλακής. Ειδικότερα, κανένα είδος απομόνωσης δεν επιτρέπεται κατ' αρχήν, μόνο λόγω μόλυνσης από τον ιό HIV (ΕυρΔΔΑ: *Enhorn κατά Σουηδίας*, 25.1.2005, § 55)· αντίθετα αυτοί που πάσχουν από AIDS θα πρέπει να περιθάλπονται, χωρίς κατ' ανάγκη να οδηγούνται σε πλήρη απομόνωση, παρά μόνο για την προστασία τους από μεταδοτικές ασθένειες λόγω εξασθένησης του ανοσοποιητικού του συστήματος. Συνεπώς, οι οροθετικοί κρατούμενοι θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες και τα εργαστήρια που διαθέτει η φυλακή.

Επιπλέον, λόγω της αύξησης του αριθμού των οροθετικών στο Ν.Κ.Κ. και της μόνιμης παραμονής τους σ' αυτό, έχουν επιδεινωθεί οι συνθήκες διαμονής/νοσηλείας και για τους λοιπούς κρατούμενους που φιλοξενούνται σε αυτό λόγω ασθένειας, αφού αναγκαστικά περιορίζεται ο διαθέσιμος χώρος. Για τον λόγο αυτόν η παρουσία των οροθετικών στο νοσοκομείο αποτελεί σημείο τριβής για τους άλλους ασθενείς και ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί σχετική καταγγελία από αυτούς. Παράπονα γίνονται και για τον χώρο προαυλισμού που σύμφωνα με την αναφορά χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο από τους οροθετικούς.

Στο μέτρο που το Νοσοκομείο εξακολουθεί να χρησιμοποιείται στην ουσία ως μόνιμος **χώρος κράτησης** οροθετικών, θα πρέπει να εξοπλιστεί με χώρους άθλησης, ψυχαγωγίας, εργαστήρια και βιβλιοθήκη, ώστε οι οροθετικοί να μην στερούνται κανένα δικαίωμά τους πέρα από τη σωματική ελευθερία. Αν, ωστόσο, επιλεγεί ο νοσηλευτικός σκοπός, με βραχυχρόνια παραμονή κρατουμένων σ' αυτό, θα πρέπει να αναβαθμιστούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες του νοσοκομείου, ώστε να εκπληρώνει τον σκοπό του. Προς αυτήν την κατεύθυνση απαιτείται η υλοποίηση της προβλεπόμενης ένταξης του νοσοκομείου στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, ώστε να ανταποκριθεί στον σκοπό του.

VIII. Προτάσεις

- Άμεση αποσαφήνιση της φυσιογνωμίας και της αποστολής του Ν.Κ.Κ.
- Αναμόρφωση του κανονισμού λειτουργίας, ώστε να καλύπτονται οι τομείς που είναι αναγκαίοι, για την ολοκληρωμένη λειτουργία του καταστήματος.
- Πλήρωση των οργανικών θέσεων και τοποθέτηση επιπλέον νοσηλευτικού προσωπικού.
- Άμεσες ενέργειες βελτίωσης/διόρθωσης των υποδομών (χώρων, εξοπλισμού).
- Σχολαστικός έλεγχος των νοσηλευόμενων κρατουμένων που παραμένουν μόνιμα στο Ν.Κ.Κ. ώστε να κριθεί αν είναι αναγκαίο να συνεχιστεί η παραμονή τους σ' αυτό.
- Σε κάθε περίπτωση μείωση του αριθμού των κρατουμένων ανά θάλαμο

- Διαχωρισμός των νοσηλευομένων κρατουμένων ανάλογα με την νόσο και την γενικότερη κατάσταση της υγείας τους.
- Διαμόρφωση των χώρων προαυλισμού, με πιθανή δενδροφύτευση, δημιουργία χώρων αναψυχής (π.χ. παγκάκια) κ.λπ.
- Αυτεπάγγελτη, σε συνεργασία με τον εισαγγελέα επόπτη, των πιθανοτήτων διακοπής έκτισης της ποινής για περιπτώσεις βαριά νοσούντων κρατουμένων.

Αθήνα, 26 Οκτωβρίου 2012

Οι διενεργήσαντες την αυτοψία

Γιάννης Σακέλλης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Ειρήνη Κυριακάκη
Ειδική επιστήμονας

Ευτύχιος Φυτράκης
Ειδικός επιστήμονας